

Izhaja enkrat na mesec.

CENA: za vse leto 25 Din.

za pol leta 12:50 Din.

Posamezna številka 2 Din.

Rokopisi se ne vračajo.

Uredništvo in upravnništvo:

Ljubljana, Komenskega ul. 12.

JUGOSLOVANSKI OBRTNIK

Izhaja enkrat na mesec.

Cene inseratom:

Pri enkratni objavi

1/1 str. 480 D, 1/2 str. 240 D,

1/4 str. 120 D, 1/6 str. 80 D,

1/12 str. 40 D.

GLASILO „JUGOSLOVANSKE OBRTNE ZVEZE“ V LJUBLJANI

Vabilo

na

redni letni občni zbor

ki se vrši v nedeljo dne 9. marca t. l. ob 9. uri dopoldne
v Rekodelskem domu v Ljubljani, Komenskega ulica št. 12
s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo predsedstva.
3. Sprememba pravil.
4. Volitev novega predsedstva.
5. Slučajnosti.

Odborniki Obrtnih zvez so delegati za občni zbor.
Pridite v čim večjem številu!

ODBOR.

Izobrazba vajenca.

(Nadaljevanje članka »Kako naj se izobrazujemo« v decemberski številki 1923.)

Prosti čas.

Vsako bitje vsak človek se najbolj veseli prostosti, t. j. časa, v katerem in s katerim sam prosto, poljubno razpolaga, to se pravi, gre lahko spat, na sprehod, igrati, učiti se, v cerkev ali v družbo. Vajenec gre od doma, on je prost. Mojster — gospodar v večina slučajih ne povpraša za njim, se ne zmeni zanj. Vajenec je prepuščen sam sebi, on je prost! Koliko vajencev, — obrtnih učencev se v tej svobodi — prostosti — izgubi, o tem imamo vse polno bridkih izkušenj, ne le po sodnijah, temveč tudi drugod. Ne bomo razpravljali tukaj o tem, na kaka stran pota zaidejo vajenci v svojem »prostem času«, kako lahkomišljeno zapravljajo svojo prostost, čas, denar in zdravje — vse tako in slično premišljevanje nam in vajencem nič ne koristi. Pač pa si bomo predložili čisto na kratko načrt, po katerem vsak vajenec lahko prav uspešno in koristno porabi svoj prosti čas.

1.) Vsak vajenec naj misli vedno in povsod le na to, da je učenec, da se mora vedno in povsod učiti, vaditi, uriti in utrjevati svojo voljo, svojo energijo, skrbeti za svoje telesno in duševno zdravje in svežost, za svoj napredek. Te misli, te ideje naj bi tudi mojstri vajencem vsikdar in povsod kot smerice toplo priporočali. Ne samo v uku in pri delu, v delavnici in v obrtni šoli, temveč povsod, tudi zunaj delavnice, zunaj šole, ob vsaki priliki, v vsakem prostem času naj vajenec pravi, premišljeno porabi svojo zlato prostost, da bo njemu v korist. Zavedati se mora, da iz malega raste veliko. Zato je prvo in glavno navodilo pri vajencu: porabi koristno svoj prosti čas, kajti čas je zlato, čas je ona zlata kovačnica, v

kateri si v svoji mladosti kuješ cekine za starost, za brezskrbno bodočnost. Torej kako porabiti svojo prostost?

Prvič: glej, da osnažiš v prostem času svojo obleko in čevlje, da umiješ in očistiš tudi sebe, da spraviš svoje reči v red.

Drugič: ako imaš kaj napraviti za šolo; risbe, naloge, ali se naučiti kake stvarine, stori to takoj, nemudoma.

Tretjič: Ako nimaš nobenih posebnih nalog in naročil, tedaj se sam prostovoljno uči po eno ali dve uri takih stvari, ki spadajo v tvoje strokovne predmete, n. pr. risanje dotičnih predmetov, ali branje in učenje po knjigi o svojih predmetih. Ako imaš dosti časa, uri se v lepši pisavi ali risanju in računanju; tudi na jezike ne pozabi! Uči se sam nemško ali laško, kar boš gotovo kdaj ali še celo kmalu koristno rabil v življenju.

Četrtoč: Ko si utrudil duha in telo po vstrajnem in naporenem telesnem in duševnem delu, potem se podaj v cerkev, da si znova okrepiš duha in zadobiš novih moči. Potem pa izleti v božjo naravo — venkaj na polje ali v gozd, da se razveseli tvoje telo in duša stvarstva božjega. Opazuj, občuduj, študiraj naravo in njene krasote, zamisli se v prirodo, ki je prva in največja in najmodernejša učiteljica za vsakega človeka! Toliko prilike, toliko vzgledov in primerov za modrost, za delavnost, za ustvarjanje ne dobiš nikjer drugod kakor v prosti prirodi. Le poglej samo mravlje, čebele, metulje, ptice, itd. — vse te bodo učile: delaj in raduj se narave! Tu imaš vse: sonce življenja, luč svetlobe; tu imaš lepoto življenja: prekrasno pisano polje, posejano z bujnimi cvetkami, tu imaš vse štiri letne čase; tu v naravi imaš pomlad — mladost, poletje — mladeniško dobo, jesen — moško dobo sadu in zimo — starost, mir, pokoj.

Torej izleti v naravo; ta ti bo blažila srce in zlahčala dušo, ti pomagala razumevati človeško življenje in njegov boj za obstanek. Seveda je zelo dobro, modro, koristno, če imaš pametno spremstvo, bodisi skrbnega mojstra ali dobrega tovariša ali sploh modrega voditelja, ki ti bo pomagal umevati naravna čudesa.

Petič: Občevanje s tovariši. Prišli smo do najkočljivejše točke; družba, tovarišija! — Dragi vajenec in pomočnik, zapomni si: po slabi tovarišiji glava boli! Izbiraj si vedno dobre, skrbne, nesebične in poštene tovariše. Išči si značajnih in poštenih prijateljev! Ako zapaziš, da kdo nečedno govori, klafo, kolne, ali da je nagnjen k tatvini, lenobi, laži, tedaj beži proč! Pusti v miru takega tovariša. Glej, da dobiš mirnega, vljudnega, ljubeznivega tovariša za prijatelja. Ako greš v cerkev, ne postajaj zunaj cerkve, ne dajaj slabega zgleda drugim. Ne igray pred cerkvijo ali na vasi; sploh se iger za denar vedno izogibaj. Igra je le zapeljiva kača, ki te enkrat piči in zastrupi za vedno. Bodi v svojem prostem času vedno in povsod dostojen, vljuden, priazen, postrežljiv — recimo fin. Dobra beseda najde dobro mesto. Zato vedno govori vljudno, spodobno, dostojno. Ako greš v prostem času dalje od doma, — med tuje ljudi in v tuje kraje, potem zopet bodi tak, kot bi bil doma: vzor fanta. Opazuj ljudi, naravo, vas, trg, mesto, dvorano, sploh kraj, kjer se nahajaš. Z eno besedo, uči se povsod — vedno misli na svoj napredek — in napredoval boš do sreče, bogastva in ugleda.

Davek na poslovni promet.

Določbe o davku na poslovni promet so našim obrtnikom še vedno premalo znane in mislimo, da jim bomo ustregli, ako omenimo najvažnejše točke.

1. Plačevanje davka v I. skupini.

Vsak obrtnik ali trgovec, kateri ali sam prijavi, ali pa o katerem izreče davčni odbor, da je imel v preteklem letu prometa več kot 360.000 Din., mora voditi doma knjigo opravljenega prometa.

To knjigo, ki je ni treba kolkovati, si pripravi lahko vsak sam po svojem lastnem okusu. Obstoji lahko iz več ali manj pol, kakor že hoče. Vanjo mora vpisati vsak dan datum in višino prometa.

Koncem vsakega četrletja se ta knjiga sklene in dobi se vsota vsega prometa v minulem četrletju. Nato je izpolniti poseben formular, ki se dobi pri davčnem uradu ali pa v trafikah ter vpiše vanj četrletna vsota in odpadajoč 1 %-ni davek.

Ta obrazec je z zneskom vred poslati do 31. januarja, 30. aprila, 31. julija in 31. oktobra vsakega leta davčnemu uradu, ki plačilo potrdi, na kuponu, katerega odreže od formularja, ali pa na posebni pobotnici.

Če davčni zavezanec ne plača pravočasno sam davka, ga pozove davčno oblastvo in ga, če treba, s kaznimi prisili, da plača. Takim davčnim zavezancem, ki ne plačajo davka prostovoljno, davčni odbor kar sam davek določi in morebiten priziv bi bil potem brezuspešen.

2. Plačevanje davka v II. skupini.

V to skupino spadajo oni, gledé katerih se je davčni odbor izrekel, da so imeli v minulem letu prometa sicer ne nad 360.000 Din. toda vsaj 15.000 Din.

Sem spadajo večinoma vsi obrtniki srednje vrste, zlasti ti na deželi. Vsi ti imajo po preteku vsakega leta narediti prijavo sledeče vsebine:

V smislu leta (1923) je znašal promet v mojem obratu v ... št. Din.

Promet opravljen z državo, za katerega se je plačal davek neposredno ob prejemu odškodnine, je odštet od gornje vsote z Din. p.

Jamčim, da so podatki resnični in da je prijava vestna.

Podpis

To prijavo, na katero je prilepiti po najnovejših določilih o taksah kolek za 5 Din., je poslati pristojnemu davčnemu okrajnemu oblastvu (v Ljubljani davčni administraciji) najbolje takoj ali vsaj kmalu po preteku leta, da ni treba paziti na morebiti še le pozneje tekom leta izdani razglas, ki se lahko prezre.

Davčno oblastvo zbira te prijave in jih predloži davčnemu odboru v presojo. Davčni odbor določi potem po svojem prevdanku, ali je prijavljeni promet zadosten ali ne. Če se odloči za višji znesek, sme oni davčni zavezanec, kateri je vložil prijavo pravočasno, vložiti priziv in ponuditi kot dokaz svoje knjige, če jih ima, ali pa predlagati zaslišanje gotovih izvedencev, ki jih naj navede po imenu. Priziv je kolkovati zdaj s kolkom za 20. Din. Vložiti ga je pri davčnem okrajnemu oblastvu (v Ljubljani pri davčni administraciji) v 15 dneh potem, ko je bil predpisni seznam zadnji dan razglašen pri občinskem uradu.

3. Plačevanja davka v III. skupini.

Sem spadajo vsi manjši obrtniki, oni, katerih promet v minulem letu ni znašal niti 15.000 Din.

Tem ni narediti nikake prijave. Ako vidijo iz predpisane seznama, da se jim je promet previsoko določil, smejo se pritožiti, kakor pod št. 2. povedano, in sicer kljub temu, da niso vložili nobene prijave.

4. Oprostitev od davka.

Oprostitev je več, toda za obrtnike prideta v poštven navadno samo te dve točki:

1. promet proizvodov hišne industrije, kolikor se bavijo z njo izključno rodbinski člani brez pomočnikov.

Ta oprostitev velja posebno za one občine, kjer se izdelujejo na pr. sita, čipke, lesena roba itd.;

2. promet malih obrtnikov, ki ga opravljajo največ z dvema stalnima pomočnikoma, učencema ali uslužbencema.

Po najnovejših določbah se zahteva za to prostost tudi ta okoliščina, da ne sme imeti obrtnik v obrti vloženega nikakega kapitala. Ne sme imeti torej nikake zaloge; delati mora sploh samo proti naročilu.

5. Vzorec priziva.

I.

Kolek za
20 Din.

Davčnemu okrajnemu oblastvu

v

Kočevju.

Iz predpisanega seznama sem videl, da se mi je predpisal za leto 1924 davek na poslovni promet v znesku 1.480 Din. torej od prometa 148.000 Din. Jaz sem napovedal v svoji prijavi samo promet 62.000 Din.

Ta promet sem povzel iz knjige, kamor si vpisujem vse, kar mi plačajo naročniki, sploh ves kosmati promet.

To knjigo predložim v pogled, če se zahteva.

Prosim, da se davčni predpis popravi.

N. N., mizarski mojster.

..... dné 1924.

II.

Kolek za
20 Din.

Davčnemu okrajnemu oblastvu

v

Kočevju.

Iz predpisanega seznama sem videl, da se mi je predpisal za l. 1924 prometni davek v znesku 360 Din.

Jaz se pečam res z izdelovanjem lesene robe, toda brez pomočnikov. Pomagajo mi samo moji lastni otroci. Ta obrt spada k hišni industriji in je prost prometnega davka. Prosim, da se davek odpiše.

N. N., posestnik.

..... dné 1924.

III.

Kolek za
20 Din.

Davčnemu okrajnemu oblastvu

v

Radovljici.

Kakor sem videl iz predpisnega seznama, se mi je predpisal za l. 1924 prometni davek 780 Din.

Jaz sem čevljar in imam samo 1 pomočnika in 1 učenca. Zaloge nimam prav nobene. Delam samo proti naročilu.

Prometnega davka sem torej prost in prosim, da se odpiše.

N. N., čevljar.

..... dné 1924.

IV.

Kolek za
20 Din.

Davčnemu okrajnemu oblastvu

v

Kranju.

Iz predpisanega seznama sem videl, da se mi je predpisal za l. 1924 davek, od prometa 220.000 Din. V moji pri-

javi sem pa navedel samo z 140.000 Din. Bil sem pol leta več ali manj bolan, na kar se gotovo ni oziralo.

Prosim, da se zaslžiša izvedenca N. N., ki moje razmere dobro poznata in ki bosta lahko potrdila da nisem mogel doseči tolikega prometa. — Tudi predložim, če je treba, moje zapiske v pogled; vanje sem zapisoval ves moj promet.

N. N., tesar.

..... dné 1924.

(Op. ur.: Priobčujemo predstojeci članek od uglednega davčnega strokovnjaka. V našem listu smo že večkrat kritizirali krivičnost davka na poslovni promet. Naša oblastva gredo običajno preko napovedi. Glavno besedo ima neka komisija, ki obstoja iz 2 članov in 1 finančnega uradnika, katere vse imenuje finančna oblast. Ti ljudje seveda zdaleka ne poznajo obdavčence in poljubno določajo vsote, ki se morajo plačevati. Zato pri vodstvu knjig pač ne smemo biti preveč rigorozni. Če je pa kak davek krivičen, je ravno ta in sicer radi sistema odmere. Sicer pa temelji na osebnih dohodninah in bi bilo najbolj umestno, če bi se hkrati z njimi pobirali.)

O orodju in strojih.

(Predavanje g. Ogrina v Rokodelskem domu v Ljubljani.)

Vsporedno s človeško civilizacijo gotovo tudi rastejo potrebe posameznega člana te družbe, ali celote sploh. Le pogledimo razliko, na primer med divjakom, ki je na najnižji stopnji kulture in med najbolj razvijenim človekom današnjih civiliziranih narodov. Za vse mnogovrstne potrebe pa je bilo treba mnogo časa in truda, da se je zamoglo to vstvariti.

Za ustvaritev potrebščin, ki jih ljudstvo rabi, pa je potrebno poleg človeške volje in duha tudi gradivo, materije. Poleg ročne spretnosti je potrebno tudi orodje in pripomočki, ki to materijo obdelujejo in jo spopolnjujejo do čim več popolnosti.

Če pogledamo nazaj v davno preteklost, lahko vidimo, pri tedanjih narodih civilizaciji primerno tudi orodje. Sekira jim je bila n. pr. iz kamenja, zob divjega prašiča jim je služil za dleto, razne živalske kosti za šivanke, pušice itd. Pogledimo nekoliko naprej! Kamen je nadomestil železo in bron, pozneje pa tudi že jeklo, diamant in tako naprej.

Iz zelo majhnega števila tega orodja, katerega je rabil tedanji človek, imamo zaznamovati danes tisoče in tisoče različnega orodja, cele stroje, ki se zelo različno grupira in izvršča v posamezne kategorije, po različnosti za kaj in kakšno materijo naj nam obdeluje.

Poglejmo si nekoliko te vrste ter jih razvrstimo. Predvsem jih delimo v ročna orodja, ali pa v orodja strojev, ki se delijo v ročne pogonske enostavne ali v stroje s tujo pogonsko silo.

Ročno orodje obstoji ponajveč iz onega z ročajem, s trupom in z ojstrino. Človek uporabi največ orodja na način z ročnim prijemanjem. V roko prime in stisne ročaj sekire, žage pile itd. Trup pa uporablja čisto tudi kot primitivni ročni stroj izvod, dočim ojstrina neposredno deluje na material, jo obdeluje, bodisi, da jo reže, pili ali dolbe in vrta, ali pa, da jo tudi z udarci pretvarja v drugo obliko. Včasih pa je potreba zopet orodja, da se primanjkuječe mase doda in izpolni.

Mnogo orodja je zopet potreba, ki nam služi pri delu, da nam obdeluje maso ob spremembi v gotovem položaju, n. pr. čevljar kneftro, mizar spono, kovinar primož itd.

V pre mnogih slučajih šele dosežemo pravi učinek z uporabljenim orodjem na dotični masi z hitrostjo ali brzino, ali z gotovo silo n. pr. morate z gotovo hitrostjo poriniti oblična deski, da nam ta odreže. Isto opazimo pri žagi ali svedru. Zakaj zamahujemo s sekiro na les, da nam napravi e ta učinek.

Zakaj zopet z neko gotovo hitrostjo stisnemo škarje, da nam odrežejo, isto napravimo s pilo na železu ali jeklu, ker bi drugače ne napravilo nikakega učinka.

Ako razvrstimo orodje z ozirom na obdelovanje materije, se rabi največ tega za obdelavo lesa, železa ali kovin sploh, nekoliko tudi za obdelovanje kamenitih mas ali raznih mehkejših snovi iz glin, mavca, malte itd. Manj vsaj razne-

ga orodja se potrebuje za izdelavo oblačil in oprem sploh, še manj pa se rabi orodja za pripravo jestvin in nego človeškega telesa, umivanje, česanje, britje itd. Naravno je, čim trša je masa in čim bolj fini je izdelek, katerega moramo podelati, tem boljšega in več orodja rabimo.

Če delimo orodje po njegovi podobnosti, moramo priznati, da je za marsikako stroko enako, ali pa vsaj podobno. Vzemimo sekiro, katera je sploh eno najbolj splošnih orodij, ta se le nekoliko razlikuje za posamezne stroke ali obrti, n. pr.: sekira drvarja, sekira tesarja, mizarja, kolarja itd. so si med seboj zelo podobne, vendar prilagodene temu, da se pri dotičnemu obdelovanju mase uspešneje uporabi. Vzemimo kladivo ali žago, ti so si precej podobni v raznih strokah, veliko podobnost kažejo tudi dleta.

Če razvrstimo orodje po rabi, pridemo do zaključka, da premnogo orodja ne moremo prištevati le gotovim upravičenem, ampak, da je kot splošno uporabljivo za vsakega.

Vzemimo samo orodje, ki ga nosi vsak civiliziran človek ali bi ga vsaj moral nositi vedno pri sebi, to je n. pr. žepni nož. Že pri boljšem žepnem nožu nimamo samo rezala ali klino ampak še vijahnico, par rezal, mogoče tudi škarjice, razne trebilce za nohte, zobe itd.

Nadaljno orodje, ki ga tudi splošno uporabljajo so žaga, sekira, klešče, nož, šivanka, škarje itd. V dobri in skrbni hiši ne manjka marsikakega orodja. Je pa zopet orodje, ki pritiče le gotovim strokam in bi drugim, ki niso večji z njim manipulirati le malo koristil.

Za premnoge obrti je posebno zanimivo tudi to, da imajo nekatera najvažnejša orodja za simbol dotične stroke, n. pr. krojač likalnik, zidar šestilo, trikot, žlico in kladivo, ključavničar klešče itd.

Druga skupina orodja pa je ono, ki se imenuje ročni stroji. To je orodje, ki se uporablja v popolnoma isto svrhu kot ročno orodje, ki pa je že sestavljeno na način, da ali z primitivnimi početnimi stroji ali z rokami služi kot podolžek orodja, ali pa še, da gre korak naprej in se približuje pogonskim strojem. Kaj so drugoga škarje, klešče kot izvod (Hebel), ki zadobe svojo moč s tem, da se pri prejemališču deli v izvod in navor. Tudi sekira, kadar se jo porablja za klanje, je kombinirana zagozda z ojstrino, dočim se vrtalni stroj za železo ali ročni vrtalni stroj za les že precej približuje pogonskim strojem. Vse kar smo do sedaj slišali, se nanaša na orodje.

Že preje sem omenil, da je orodje izdelano iz različnega materiala. Sledeče norme: Del orodja kot napr. držalo, ročaj je navadno izdelano iz predmetov, ki so najbolj pripravi za prijemanje, kot iz lesa, kosti, ali tudi iz železa. Za trup, posebno pa še ojstrino ali rezalo velja pravilo, da čim tršo materijo nam je obdelovati, tem iz tršega predmeta naj je orodje, kjer pa le nimamo toliko vrst na razpolago velja največ, da se napravi za vso materijo s trdoto izpod navadnega jekla le iz najtršega jekla. Sosebno velja to za ojstrine glej napr. sekira, dleto, žago, oblič itd.

Za obdelavo predmetov trše kot jeklo pa morajo biti tudi orodja iz trših stvari, kakor n. pr. za rezanje stekla ali razne kamenine, diamant in drugo.

Da dosežemo pravi učinek pri obdelovanju materije, pa je tudi potrebno: Prvič, da znamo pravilno uporabljati gotovo orodje, kajti le če pravilno uporabimo orodje, dosežemo zadostni učinek. Kako da se orodje pravilno uporablja, zamoremo pridobiti le z zadostno vajo, zato polagajmo posebno pažnjo na to, da se priučimo bodisi z poizkusi ali po navodilih drugih, ki že znajo gotove vaje. S tem si pridobimo velik del manualnega znanja, če poznamo in prav uporabljamo orodje. Seveda pa moramo poznati tudi materijo na koji uporabljamo orodje.

Druga važna stran za dober učinek orodja pa je, da si znamo orodje sami napraviti, pripraviti in ga držati v redu.

Marsikako orodje si napravi obrtnik sam, če že ne v celem, pa ga vsaj lahko popravi in ga drži v redu. Predrago in neracionalno bi bilo, ako bi bil posameznik tako komoden, da mu take lahke stvari mora napraviti drugi.

Naprimer: mizar, tesar, kolar itd. si zna dobro nabrusiti žago, ključavničar ali kovač si sam napravi raznih dlet, mizar si lahko sam pripravi skobelnik. Vsekakor mora vsak, ki dela z kakim orodjem, ga poznati v bistvu in si tudi pripravi in urediti svoje orodje.

Velika vrednost je, če imamo smisel za te stvari in pogovor je še vedno v veljavi, da se delavca že po orodju pozna.

Ljubezen in negovanje orodja je za vsak posamezen stan ali obrt prelepa čednost. Orodje v redu držati in hraniti je zelo lepa lastnost in tak človek zna gotovo orodje uspešneje rabiti. Zato se oprimo te lepe čednosti, ki nam bo donajala gotovo tudi gnotne koristi ter nam bode dajala veselje in ljubezen do dela.

Žveplo.

(Konec.)

Za vinogradnika je žveplo neprecenljivo, če mu hoče uničiti grozdna plesen (*Didium Tuckeri*) pridelek. Na mladih grozdih se prikažejo kot prah drobno rastlinice te škodljivke. Žvepleni cvet uničuje to plesen. Ako kadiš grozdje s tem cvetom, pazi, da ti ne pride v oči, sicer ti obole. Zelo važno je žveplo v kavčukovi obrti. Ako pomešaš raztopljeno žveplo s kavčukom, dobiš vulkanizovan kavčuk, iz kojega delajo cevi, obutev, igračke, plašče za bicikle in avtomobile, itd. Nanj ne deluje izprememba toplote kot na navadni kavčuk. Tudi trdi ebonit spada semkaj.

Kadar žveplo gori, se razvije iz njega oster plin, ki te duši in sili h kašlju, to je žveplenasta kislina ali žvepleni dvokis (dioksid). Neprijetnost tega plina si gotovo že poizkusil, ako si si prižgal žveplenko stare vrste preblizu pred nosom. Delavci, ki morajo vdihavati ta plin, poblede, izgube tek do jedi, boli jih glava in okoli srca. Gorje pa, če počiva v tvornici kotel, v katerem je žvepleni dvokis! Ljudem, ki so v bližini, se vdere kri iz nosa in ust in posledica je trenutna smrt. Živali v kratkem poginejo v tem plinu. Blazni slovenski čebelarji — hvala Bogu, da jih je vedno manj! — ki še vedno more čebele jeseni, izkazujejo svojo čudno hvaležnost krilatim dobrotnicam z žveplanjem, to je z dušenjem s pomočjo žveplene dvokisa. Žvepleni dvokis je pa tudi smrt za rastline. Kjerkoli topijo in žgo žveplo, n. pr. v Italiji in puščajo žvepleni dvokis v zrak, lahko opazajo njegov pogubni vpliv v okolici.

Vendar je pa ta žvepleni dvokis važen za obrt. Zato ga tudi izdelujejo v velikem; voda ga rada vpija in ima potem iste lastnosti kot kislina sama, pravijo ji žvepleni lug.

Mnoge živalske in rastlinske snovi izgube v žveplenosti kislini svojo barvo, zato jo uporabljajo v veliki meri za beljenje svile, volne, gob (v Dalmaciji jih ribarijo iz morja), slamniki, pletarskih izdelkov iz vrbe itd. Modro in rdeče cvetje poblede v žveplenem dvokisu; rdečo vrtnico lahko prečaraš v belo.

Vinski trgovci žveplajo posodo z žveplanim dvokisom, da pokončajo kalice plesnobe, ki bi jim kasneje končala vino. Morda ti še ni znana sledeča uporaba žvepla. Če nastane v dimniku ogenj, zažgi pod njim žveplo. Žvepleni dvokis, ki se razvije iz njega, bo urno udušil ogenj. Zato mešajo v največjem času žveplo s solitrom in ogljem in izdelujejo iz te zmesi patrone; ako vržeš tako patrono v ogenj, ga pogasi. Tako bi imeli v žveplu tudi sredstvo zoper neizmerne in škodljive ognjegase veselice in plese, ki okužujejo naš narod.

Ako spojiš žvepleni dvokis s kislcem iz zraka in z vodo, dobiš novo imenitno snov, žvepleno kislino, ki jo izdelujejo danes na umeten način v številnih tvornicah v naravnost neizmerni množini. Korist, ki jo imamo od te kisline, je tako velika, da bi morali žveplo, tudi ko bi ne imeli sicer nobenega drugega dobrega svojstva, prištevati med najkoristnejše prvine. Obrtna uporaba žveplene kisline je jako obsežna in mnogostranska, da bi se dala o tem napisati cela knjiga. Naj naštejemo tu samo nekoliko važnih uporab žveplene kisline:

1. Z njeno pomočjo pridobivajo fosfor, jod, brom, kislec, klor.
2. Ločujejo zlato od srebra in srebro od bakra.
3. S pomočjo žveplene kisline proizvajajo druge kisline, kakor: fosforno, solitarno, solno, očetno, fluorjevo, citronovo, vinsko, stearinovo, palmitinovo, ogljenčevo.
4. S hudičevim oljem izdelujejo mnogih važnih soli.
5. Z njim čistijo (rafinirajo) olje, petrolej, volno itd.
6. Žvepleno kislino potrebujejo za fabrikacijo stearina, mila, špirta, raznih barv, strelnega bombaža, dinamita, pergamenta, črnila, pri električnih aparatih itd.

Kot zdravilo jo rabijo pri nekaterih boleznih v pljučih, prebavljalih, pri kostobolju itd.

Po »Slikah iz rudstva« Kišapić i Tučan.
F. Pengov.

Konferenca gospodarskih krogov v Zagrebu.

Pred kratkim se je vršila v Zagrebu konferenca gospodarskih krogov iz cele države, kjer se je sklepalo o gospodarskem položaju ter so se sprejele tudi številne resolucije. V nedeljo, dne 27. januarja pa se je vršila v Saborski dvorani plenarna seja, kjer so se te resolucije obravnavale. K debati se je oglasil tudi naš g. predsednik Ivan Ogrin ter med drugim povdaril sledeče:

Dovolj se govori o težkih davčnih bremenih, ki nas tlačijo. Vsak pa bi rad vedel, zakaj da plača tako ogromne zneske. V parlamentu smo slišali samo o velikanskih disposicijskih fondih za posamezna ministrstva, ki gredo že v milijone zlatih dinarjev, kam pa gre potem ves ta denar, ne vemo, ker ni tu nikake kontrole. Za srednji stan, kateremu pripadajo obrtniki in trgovci se ni nič naredilo. Napravili so se pač razni zakoni za socialne dajatve, s katerimi pa niso zadovoljni ne delodajalci, ne delojemalci, ki nimajo vsled velikih upravnih stroškov teh zavodov in zbiranjem kapitala nikakih koristi, dočim so to za nas ogromna bremena. Medtem, ko se je srednji stan popolnoma prezrl, pa so se podpirale velike kapitalistične družbe, pri kojih so bili čestokrat neposredno udeleženi tudi vladni krogi. Če hočemo, da dvignemo našo industrijo, obrt in trgovino, moramo pri industrijalizaciji postopati predvsem tako, da podpiramo malega človeka, ki lahko postane na ta način veleobrnar in tvorničar, kar je edino pravilno. Da pa to dosežemo, in da zamoremo uspešno konkurirati s tujezemskimi izdelki, je predvsem potreben pouk. Tudi tu je v prvi vrsti poklicana država, ki mora preskrbeti zadostne prispevke za vzdrževanje obrtnega šolstva ter druge enake zavode. Posebno naj velja to za Slovenijo, kjer smo popolnoma odvisni od industrije, obrti trgovstva vsled neaktivnosti poljedelstva. Kaj je vlada storila dosedaj za obrtni kredit malega in srednjega obrtnika ter trgovca? Narodna banka daje kredite samo večjim protokoliranim firmam. In ravno v teh kritičnih časih splošne gospodarske depresije opazamo, da vlada slabo ali prav nič ne skrbi za vse te nprave. Prispevki za obrtno šolstvo so tako minimalni, da bomo morali kmalu ukiniti še tisto, kar nam je ostalo od prejšnje države, kaj šele, da bi se snovale nove tozadevne nprave. Profesorja na obrtno trgovskih šolah ter strokovne učitelje, ki so po deželi prirejali poučne tečaje in tudi zadruženega instruktora se kratkomalo reducira. Proti temu moramo najodločnejše protestirati ter predlagam sledečo dodatno resolucijo:

Vlada se poziva, da izdatno podpira obrtno in trgovsko šolstvo vseh vrst ter vse ustanove, ki so s tem v zvezi in to s posebnim ozirom na potrebe in razmere v posameznih pokrajinah države v enaki meri. Vlada naj preklicuje vse dotične odredbe in ukinitve, ki so v nasprotju z gornjimi zahtevami.

Govornik je žel za ta svoja izvajanja burno odobravanje, resolucija pa je bila soglasno sprejeta pod točko 23. Ostale resolucije se nanašajo na vsa mogoča gospodarska vprašanja in med drugimi tudi na obrtni kredit.

Društveni vestnik.

Poročilo o delovanju obrtne zveze v Novem mestu v društvenem letu 1923.

Dasi je bila ustanovljena naša podružnica že 5. novembra 1922, vendar se prve mesece ni mogla razgibati tako, kakor smo pričakovali. Obrtniki sami so gledali z nekim nezaupanjem v novorojeno dete, ki se je imelo koj v začetku boriti z vsemi mogočimi zaprekami tako, da je izgledalo, da bomo morali položiti slabotnega otroka — našo podružnico v predčasni grob.

Toda tisti, ki so se zavedali velike važnosti dobre obrtne organizacije niso obupali. Zavihali so rokave, lotili se dostikrat nevhvaležnega dela, nabirali nove člane, sklicali občni zbor ter začeli graditi na novem temelju. Do danes, ko pišemo to poročilo, je imela podružnica od svojega prerojenja, to je, od občnega zbora, ki je bil 15. aprila 1923, 10 rednih sej in nekaj sestankov, ki so bili več ali manj povoljno obiskani. Članov šteje okrog 40. Rekel bo kdo, da je to majhno število, s katerim se ponašamo. Tisti pa, ki ve, s kakimi težkočami se bori podružnica, tisti, ki pozna polena, ki nam jih mečejo nasprotniki pod noge, bo pa rad priznal, da je naše število v danih razmerah zadovoljivo. Ne ponašamo se s par sto člani, ki bi bili morda samo na papirju, pač pa smo ponosni na teh 40, ki vedo, zakaj so pri naši organizaciji in ki kljub vsemu pritisku od nasprotne strani vstrajajo v naši Zvezi, v dobri veri, da je za poštenega, krščanskega obrtnika samo pri nas njegov dom. Res je to, da zaenkrat žal ne moremo deliti svojim članom vsega, kar od nas pričakujejo, da jim n. pr. ne moremo deliti polbrezplačno koruze, kakor dela to obrtno društvo, ki je prodalo svoje interese in interese obrtniškega samostojni stranki, toda mi vemo, da so člani, ki jih imamo, ravno zato pravi člani, ker so kljub vsem mamljivim stvarjem obrnili nasprotni obrtni organizaciji hrbet. Z ustanovitvijo naše podružnice je zabiti v samostojni privesek — »Obrtno društvo v Novem mestu« klin in ta klin se zajeda vedno globlje v nasprotne vrste. Mnogo jih je že pristopilo v našo podružnico, ki so bili včlanjeni prej pri Ogričevem društvu in z gnevom pripovedujejo, s kakimi sredstvi si to društvo podaljšuje življenje. Mi pa vemo, da nobeno društvo, pa najsi bo še tako močno po številu članov, ne more trajno eksistirati, če ni v članih zavesti, da so pri društvu v prvi vrsti radi nekih načel. Kjer pa teh ni, tam tudi ni bodočnosti.

Naša podružnica se je trudila po svojem odboru, svojim članom iti na roko v zadevah obrtnega značaja. Razgovarjalo se je tudi o ustanovitvi obrtne zadruge. Vsled velikega pomanjkanja lokalov in radi splošne denarne krize smo pa morali to zadevo postaviti zaenkrat iz dnevnega reda.

To bi bil nekak življenjepis naše mlade podružnice. Vse njeno delovanje je še v prvem razvoju, zato nimamo beležiti posebnih uspehov. Vsa bodočnost podružnice je odvisna od moralne pomoči članov svojemu odboru. Člani vsakega društva, ki hočejo od društva veliko korist, morajo za njega tudi veliko žrtvovati. Brez žrtev ne gre nikjer, tudi pri društvu ne. Zato je pa dolžnost vseh, v naši podružnici včlanjenih, da s podvojeno marljivostjo nabirajo nove ude. Vsi pa, ki želite obrtnemu stanu one pravice, ki jim gredo po številu obrtniškega, pristopite k naši Zvezi. Samo zabavljanje čez društva je za tiste, ki iščejo samo osebnih koristi, obsodba njih samih. Geslo poedinca mora biti: vnaprej si bom prizadeval, da izpolnim svoje dolžnosti do društva, potem bom pa tudi lahko zahteval ono, kar imam pričakovati od njega.

Mariborsko slovensko obrtno društvo.

V tem društvu vladajo že dalje časa čudne razmere. Številni spori so najbolj izbruhnili na dan prilikom zadnjega občnega zbora, dne 4. t. m., ker je bilo navzočih od 170 članov samo 45. Značilno je, da ni bil za predsednika izvoljen več demokrat Novak, temveč znani Jurij Džamoja. Mariborski obrtniki bi si pač lahko izvolili slovenskega predsednika, tako pa volijo ljudi, ki so prišli iz juga. Pod okriljem tega

»naprednega« obrtnega društva, so se vršile dosedaj v Mariboru tudi obrtne razstave, kar se je sedaj opustilo na korist Ljubljanskemu velesejmu. Glede te zadeve pa so nam znane zelo skrivnostne stvari, s katerimi bomo o priliki še prišli na dan. Na občnem zboru se je tudi grajalo postopanje prejšnjega odbora, ki je privedel društvo popolnoma v demokratske vode, kar ponovno kaže hvalisano nadstrankarstvo obrtnih društev.

Organizacija Hrvatskih obrtnikov.

Hrvatski obrtniki so večinoma organizirani v »Savezu hrvatskih obrtnikov«. Ta organizacija je še precej mlada ter je baš lansko leto proslavila 15-letnico prvega in konkretnjšega razmaha. V tej kratki dobi ima zaznamovati zelo lepe uspehe. Gjuor Matić, po poklicu krojač, ki je bil dalje časa tudi v Parizu, je stopil na čelo tega mladega obrtniškega pokreta. Organizacija je prosto združevalna ter v političnem oziru precej nadstrankarska. Člani pa so seveda po večini zavzeti za politiko Radića. Saj bi pa drugače tudi ne mogli biti pravi Hrvati. Organizacija je strokovna ter deluje na prosvetnem in gospodarskem polju. Mnogo se je trudila, da so se vpeljele obrtno nadaljevalne šole, ter zavetišča za učence in vajence. V Zagrebu se je vršilo po njeni inicijativi mnogo poučnih tečajev, posebno v knjigovodstvu. Pred vojno je napravila tudi več poučnih potovanj. Glavno delo pa vrši na gospodarskem polju. Savez je najprej osnoval zadruge »Radićevnost«, nekako matico okrog katere se že danes prav lepo razvija nad 10 produktivnih zadrug s premoženjem okrog 10.000.000 Din. Posebno dobro delujeta čevljarška in mizarška zadruga. Čevljarška zadruga ima skupno delavnico. Njeni člani so samostojni čevljarški mojstri, ki poleg svojih produktov razpečavajo tudi izdelke napravljene v zadrugi delavnici. Skupno delavnico imajo tudi mizarji, ki jih je okrog 140. Zadruga sprejema tudi večja dela, ki jih potem porazdeli med člane, zajedno pa je skupno nakupovalna in prodajna centrala. Vodja »Radićevnosti« in sploh tega gospodarskega pokreta je g. ravnatelj Čupek, zelo priden in razumen človek, ki pa je zadnje čase nekoliko bolehen. Organizacija je razvila svoje delovanje ne samo na Hrvatskem, temveč tudi v Bosni in Dalmaciji. Izdaja tudi lastno glasilo »Obrtnički Vjesnik«, ki izhaja kot tednik že 16. leto ter se tiska v 9000 izvodih. Približno toliko je tudi v zvezi organiziranih članov. Vse stroške krijejo gospodarske naprave. Organizacija se lepo razvija in nam služi lahko za vzgled, saj so naši cilji in program isti.

Drobiž.

Obrtna banka v Beogradu. Da zadovoljijo nekaj obrtnikov, posebno v obližju Beograda, nameravajo ustanoviti obrtno banko s sedežem v Beogradu. Tozadevni predlog je bil že poslan narodni skupščini. Pri tej banki naj bi bila država udeležena s 40 % glavnico, ki bo znašala 40 milijonov dinarjev. Čuje se, da je cela svota že podpisana. Slovenskih in hrvatskih obrtnikov niso vabili na podpisovanje. Upravni svet banke bo štel 24 članov, od katerih jih mora 12 bivati stalno v Beogradu, tekoče posle bo vodil in tudi dajal posojila 8-članski izvrševalni odbor, ki bo sklepčen ob navzočnosti petih članov. Tako bo petorica beograjskih obrtnikov odločevala o kreditih obrtnikom v celi državi. Slovenski obrtniki nimajo od te banke pričakovati nobenih koristi.

Letošnji ljubljanski velesejm se vrši od 15. do 25. avgusta, Dunajski od 9. do 15. marca. Pomladanski velesejm v Pragi pa od 16. do 23. marca.

Denarnopisemski promet z Avstrijo. Denarnopisemski promet je odprt tudi z Avstrijo. Iz Jugoslavije v Avstrijo se more poslati največ 500 Din, dočim je iz Avstrije v Jugoslavijo dovoljeno pošiljati denarna pisma z največ 10.000 zlatimi franki.

Ponudba. »Hrvatski Radiša« v Zagrebu ima oddati okrog 200 učencev v uk za različne stroke, katere priporočamo. Kdor želi kakega učenca, se naj obrne direktno na gornji nsalov.

Razglas o roku za izpraševanje prosilcev za koncesijo stavbnega mojstra. Rok za izpraševanje prosilcev za koncesijo stavbnega mojstra se razpisuje na dan 26. marca 1924. za pismeni izpit in na dan 15., po potrebi tudi 16. aprila 1924., za ustni izpit.

Prošnje za pripustitev k izpitu, ki morajo biti opremljene z izkazi, navedenimi v §§ 10. in 11. zakona z dne 26. decembra 1893., drž. zak. št. 193., naj se vložijo najkasneje do dne 1. marca 1924 pri izpraševalni komisiji za stavbne mojstre v Ljubljani, Turjaški trg št. 1.; Pri tej komisiji je treba obenem plačati izpitno takso, določeno z naredbo podpisane urada z dne 26. marca 1922., Ur. l. št. 94.

Produkcija piva v Sloveniji. Produkcija pivovaren v Sloveniji je znašala l. 1922 150.000 hl, od česar se je konzumiralo 100.000 hl v Sloveniji, ostanek 50.000 hl pa izven. Kapaciteta pivovaren znaša 300.000 hl in jo izrabljajo samo s 50 %.

Produkcija sladkorja. V preteklem letu je bilo v naši državi pod kulturo sladkorne pese 19.231 ha. Produkcija slad-

korne pese je znašala 26.000 ton. Letni konzum sladkorja v celi državi se ceni na 70.000 ton. Če bi naše tvornice izrabile celokupno kapaciteto produkcije, bi se mogla vsa potreba kriti z domačo produkcijo. Na podlagi podatkov zagrebške revije »Ekonomist« je kultura koruze za 25 do 30 % rentabilnejša, kakor kultura sladkorne pese.

Priporočamo
tvrdko

JOSIP PETELINC

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7, blizu Prešernovega spomenika
tov. zaloga najboljših šivalnih strojev, svetovne znamke „GRITZER“ in „ADLER“ za rodbinsko in obrtno rabo. — Bogata zaloga vseh potrebščin za šivilje, krojače, čevljarje in sedlarje, galanterijskega, modnega in toaletnega blaga na **VELIKO IN MALO!**

Postrežba točna!

Cene ugodne!

„SVETLA“ D. D.

LJUBLJANA

Največja izbira vsakovrstnega elektrotehničnega materijala.

GENERALNO
zastopstvo tovarne

HACKETHAL,
Hannover.

H. JACOBI & CO.,
Wien.

Dr. Ing. Schneider & Co.,
Frankfurt a/M.

Velika in stalna zaloga vseh vrst električnih žic, žarnic, telefonskih aparatov, lestencev i. t. d.

Zaloga avtomobilskega materijala, kakor plaščevo polnogumijastih obročev i. dr.

Cene vsled dviganja tečaja dinarja znatno znižane!

„LIPA“

ZADRUGA MIZARJEV z o. z.

ŠT. VID

nad Ljubljano

prevzema vsa v mizarstvo
stroko spadajoča dela v solidno in točno izvršitev.

Zahtevajte ponudbe.

Proračuni brezplačni.

Gradbeno podjetje ing. DUKIĆ in dr. LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 20.

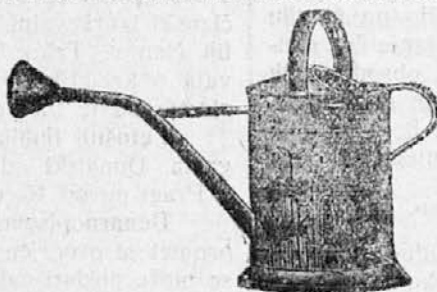
Jugometalija

Zadruga kleparjev, inštalaterjev, kotlarjev i. t. d.

V LJUBLJANI

Kolodvorska ulica št. 18

se priporoča cenj. obrtnikom za izvršitev raznovrstnih kleparskih, inštalacijskih in kotlarskih del. Obrtniki imajo pri vseh naročilih znaten popust. Zanesljiva in točna izvršba.

TVRDKA

F. in J. Goričar

„PRI IVANKI“

Ljubljana, Sv. Petra c. 29

ima vedno veliko izbiro raznega manufakturnega in modnega blaga

po zelo nizkih cenah.

ALOJZIJ PAVSCHIN

LJUBLJANA, Wolfova ulica.

ZALOGA STEKLA IN
PORCELANA, STEKLA
ZA URE, UMIVALNIKE IN
KUHINJSKE GARNITURE
IN VSE V TO STOKO
SPADAJOČE PREDMETE

Stavbno
podjetje

Ivan Ogrin

Ljubljana

Gruberjevo nabrežje 8.

Prevzema vsa zidarska in
druga stavbna dela.

Izvršuje razne načrte in pro-
račune.

Izdaja strokovna mnenja.

Primerno nizke cene.

Delo solidno. Delo solidno.

Telefon št. 426

SVEČARNA

J. KOPAČ & Co.

Ljubljana, Celovška cesta št. 90.

Proizvaja in izdeluje voščene sveče za
oltarje, voščene zvitke, sveče za božič-
na drevesca, nagrobne lučice „Fortuna“
ter raznovrstne sveče za hišno rabo,
„Stearin“ - sveče (stearinske sveče),
„Adria“ - sveče (kompozicijske sveče),
„Gloria“ - sveče.

Prodaja tudi: vse vrste kadila, parafina,
stearina in carnauba-voska.

Kupuje: čebelni vosek in suhe satine
po najvišjih dnevnih cenah.

Strojno mizarstvo

Trink & Bernik

Linhartova ulica 1

Kleparstvo

Korn T.

Ljubljana, Poljanska c. 8.

Prva žebljarska in železoobratna zadruga v Kropi in Kamnigorici

Pisma:

ŽEBLJARSKA ZADRUGA.
Kropa (Slovenija)

Žebli za normalne in ozkotirne železnice.
Žebli za ladje, črni ali pocinkani. — Žebli
za zgradbe, les itd. — Žebli za čevlje. —
Spojke za odre in prage. — Spojke za ladje
in splave. — Železne brane. — Kljuke za
podobe, zid, cevi, žlebove itd. — Vijaki z
maticami. — Podložne pločice. — Matice.
Zakovice za tenderje, kotle, mostove, sode,
pločevino, kolesa itd. — Vijačni čepi. — Verige.

Vsi v našo stroko spadajoči železni izdelki
po vzorcih in risbah najceneje. — Ilustrovani
ceniki na razpolago.

Brzjavke:

ZADRUGA KROPA
Telef. int.: PODNART 2

REMEC - CO.

Ljubljana - SHS

Kersnikova ulica št. 7

Prej:

I. BAHOVEC nasled.

Tovarna na

DUPLICI

pri Kamniku

STOLARSTVO

UPOGNJENO POHIŠTVO.

Prešani furniri za stole in mizarstvo
PARKETI REZANI LESInterurb. telefon: pisarna: Ljubljana 266,
tovarna: Kamnik 4.Telegrami: Ljubljana Ingenieur Remec,
Kamnik REMEC - CO.**„Administrator“**
trgovska in ljudska pisarna.Sestavlja
davčne napovedi in prizive,
Obrtniki vložite pravočasno
davčno napoved!

Poslužite se te pisarne!

Naslov:

„ADMINISTRATOR“

d. z. o. z.

Ljubljana, Miklošičeva cesta 28.

Stroji za šivanje iz najboljših tovarn
izgotovljeno moško obleko
zalogo klobukov
in drugo manufakturno blago

Cene zmerne!

Cene zmerne!

Vedno v zalogi pri

L. REBOLJ

Kranj št. 24

Pri meni kupljenim strojem jamčim 10 let.

STROJNO MIZARSTVO**Peter Bizjak**v Spodnji Šiški, Gosposv. cesta 136
prevzema vsa v mizarstvo stroko spada-
joča dela, zlasti stavbeno mizarstvo.

Cene primerne.

Delo solidno.

Postrežba točna.

Obrtno kreditna zadruga v Ljubljani

r. z. z. n. z.

v Ljubljani, Pražakova ulica št. 3sprejema hranilne vloge, daje posojila na zastave, odstopne
računov, eskomptira menice itd.**Staro lito železo**

kupujejo v vsaki množini

Strojne tovarne in livarne d. d.
v Ljubljani.**Vzajemna zavarovalnica**
v Ljubljanije edini slovenski zavarovalni
zavod, ki zavaruje proti po-
žarnim škodam poslopja, pre-
mičnine in poljske pridelke.
Sprejema življenska zavarova-
vanja v vseh kombinacijah.**KNJIGOVEZNICA, KARTONAŽA IN
GALANTERIJA****MIROSLAV BIVIC**

Ljubljana, Sv. Petra cesta št. 29

se priporoča slavnemu občinstvu
ter p. n. tvrdkam za cenj. naročila
vseh v to stroko spadajočih del.**VELIKA ZALOGA ŠOLSKIH MAP,
NOTEZOV IN BLOKOV.**

Cene nizke! Postrežba točna! Delo solidno!

OBRTNIKI!

Najvarnejše vlagate vaš denar v pupilarnem zavodu

Hranilnici kmečkih občin v LjubljaniDunajska cesta št. 33
v hiši Zadrugne zvezeHranilnica kmečkih občin obreduje hranilne vloge po najvišji meri in sprejema vložne
knjižice drugih denarnih zavodov kot gotov denar ter se obrestovanje ne prekine. Hranilnica
kmečkih občin v Ljubljani je pupilarno varen zavod, v katerega nalagajo kr. sodišča
denar mladoletnih. Njeno poslovanje je pod nadzorstvom posebnega komisarja kot za-
stopnika pokrajinske uprave v Ljubljani. — Posojila daje na zemljišča, občinam in korpo-
racijam na amortizacijo.